

Národ v novém smyslu

Když už je slovo národ nejenom v češtině, ale už v latině a mnoha dalších jazycích etymologicky spojeno s rozením a narozením, musíme se pokusit to nezanedbávat, ale interpretovat to tak, aby to mělo nový smysl. Pochopitelně musíme odmítnout dosavadní chápání, které chtělo národní kvality a národní příslušnost od „narození“ odvozovat (podobným způsobem, jako považujeme třeba barvu očí nebo vlasů, tvar lebky, tělesnou výšku nebo mohutnost apod. za něco „daného“ „při narození“, tj. geneticky, určeného příslušným namícháním „genetických informací“); naproti tomu se však můžeme domnívat, že je významné, do jakého nejen přírodního, ale také společenského a dějinného atd. „prostředí“ se jedinec narodil, neboť víme, že toto prostředí má obrovský význam pro jeho utváření a rozvíjení. „Národ“ či „národnost“ není ničím, co si biologicky přinášíme s sebou „při narození“, ale představuje to především soubor významných okolností, do kterých se jedinec svým narozením dostává. Tak např. pokud chápeme „národ“ jako vymezený především jazykově, je zřejmé, že jazyka se žádnému člověka nedostává již při narození a přímo narozením, nýbrž až po narození a v důsledku toho, jakým jazykem bude mluvit jeho rodina, lidé z nejbližšího okolí, vesnice, města, kraje, možná celé země, pokud je jazykově jednotná. A podobně jde o určitou společenskou zakotvenost v době, v nějaké kultuře, možná v náboženství, v úrovni bydlení, technické úrovni atd. A protože okolí je tím méně jednoznačné, čím je širší, vznikají stále větší problémy spolu s tím, jak se obzor jedince rozšiřuje; pokud dítě zůstává doma v rodinném kruhu, může být situace dost zjednodušená, pocházejí-li oba rodiče ze stejné společenské vrstvy, jsou-li stejně nábožensky orientováni, navazují-li na stejné tradice apod. Naproti tomu tam, kde dochází k rozšiřování životního prostoru, když mladý člověk třeba opouští vesnici a jde do města, kdy po absolutoriu střední školy v menším městě přichází na univerzitu atp., musí se nějak vyrovnat s tím, že jiní mladí lidé přišli odjinud a z jiných prostředí, že navazují na jiné tradice a představují si svůj život jinak. A nejde přitom jen o to, naučit se jisté toleranci ve vztahu k jinak orientovaným mladým i starším (ovšem) lidem, ale mladý člověk se často musí rozhodovat, zda si svou původní orientaci podrží a jenom ji vylepší a prohloubí, anebo zda zvolí jinou, protože nahlédl, že je přitažlivější, perspektivnější nebo dokonce hodnotnější, pravdivější a podobně. Tak dochází k dvojí nové potřebě: na jedné straně je nutno celé prostředí uvolnit tak, aby se mladí lidé (ostatně i starší a staří) mohli rozhodovat a eventuelně nově orientovat svobodně, a na druhé straně je třeba nějak zabezpečit, aby si navzdory té různosti zachovali jakýsi relativně pevný a nosný pocit sounáležitosti. V některých případech se taková nutnost stává mimořádně naléhavou, zejména když dochází z nějakých příčin ke společenským napětím a konfliktům, takže to ohrožuje i fungování společnosti jako celku.

(Písek, 080126-1.)